

THIJS GOVERDE

Wisselkinderen

met illustraties van Iris Compiet

Uitgeverij Ploegsma Amsterdam

*Voor Arthur, die naar ik hoop een minder
onaangename vader heeft,
maar die desalniettemin moet oppassen
dat hij niet zijn vaders verhalen gaat leven!*

LENTE

Ontsnapping

Ijsbrand had een vader te veel, zo werd er gezegd in het dorp. Men zei dat maar zelden hardop, want zijn ene vader was ridder Giskijn, heer van Lenth en trouw vazal van de graaf en de keizer. Giskijn had een scherp zwaard en een opvliegend karakter en bovendien was hij de heer van het dorp en het bijbehorende kasteel. Daar wilden de mensen van Lenth geen ruzie mee.

Ijsbrands andere vader was nog ontzagwekkender. Dat was de duivel.

Niemand uit het dorp had de duivel ooit gezien, maar iedereen geloofde dat hij de hand had gehad in Ijsbrands geboorte.

Ijsbrand had een heel ander karakter dan heer Giskijn en hij had geen last van de nachtmerries waarvan zijn vader elke zondagnacht schreeuwend wakker werd, maar wat uiterlijk betreft leken ze sprekend op elkaar. Ijsbrand had dezelfde bruine ogen als zijn menselijke vader, dezelfde strenge wenkbrauwen, dezelfde neus en dezelfde kin. Ook zijn wilde bos lichtbruin haar leek op wat zijn vader had gehad voordat die kaal werd. Hij was iets langer dan gemiddeld, slank, smal gebouwd, allemaal net als heer Giskijn. Er was maar één verschil en dat was de wijn-

vlek die zich links van Ijsbrands neus uitstreckte van zijn wenkbrauw tot zijn bovenlip.

De vlek was niet heel dik, zoals wijnvlekken soms zijn, en ook niet bijster fel van kleur. Alleen als Ijsbrand het koud had, kon de vlek donkerder kleuren tot hij bijna paars leek. In de zomer, wanneer zijn gezicht bruin was van de zon, viel de vlek veel minder op. Hetzelfde gold als Ijsbrand rood was van schaamte of opwinding, of gewoon van de warmte.

Maar wat voor weer het ook was: de vlek zat er en daaraan zagen de mensen dat Ijsbrand de zoon van de duivel was. Het was bewijsstuk nummer één.

Bewijsstuk nummer twee?

Was er niet.

Maar dat was ook helemaal niet nodig, want in het jaar onzes Heren 1306 was één enkel bewijs wel genoeg voor het boerenvolk van Lenth.

De eerste vijf jaren van zijn leven had Ijsbrand nooit gemerkt dat er iets ongewoons was aan zijn gezicht. Er waren niet veel spiegels in het Huis te Lenth, en in de rest van het dorp nog minder. Bovendien was hij van nature niet het soort persoon dat zich voortdurend afvraagt hoe hij eruitziet. Maar dat werd anders op de dag dat hij riddertje speelde met Gijsbert en Lambert.

Gijsbert en Lambert, een tweeling, waren de zoontjes van een knecht op het kasteel. Ze waren, net als Ijsbrand, vijf jaar oud en daarom waren zij degenen met wie hij meestal speelde.

Als zwaarden gebruikten ze oude takken die ze tussen het brandhout vonden en die meestal na de derde slag braken. Deze keer echter had Ijsbrand geluk: zijn zwaard sloeg in één slag beide zwaarden van zijn vijanden in stukken zonder zelf te breken, en enthousiast begon hij op de tweeling in te hameren.

Een ruw spelletje, maar niet onrechtvaardig; meestal was het de tweeling die *hem* klappen gaf. Zij waren met één meer, tenslotte.

De twee, die weinig trek hadden in deze vorm van riddelijkheid, stoven het erf af en klommen een appelboom in.

Ijsbrand was geen slechte klimmer, maar hij kon onmogelijk de boom in met zijn ‘zwaard’ in de hand. Hij moest genoegen nemen met dreigende woorden vanaf de grond. De twee kleine lafaards lachten hem uit en jouwden:

*Ijsbrand is vervloekt geboren,
zijn vader heeft een staart en horens.*

Die avond, bij het avondeten, vroeg heer Giskijn: ‘Wat zit je toch naar mijn hoofd te staren, jongen?’

‘Ik ben op zoek naar uw horens,’ antwoordde Ijsbrand.

‘Mijn horens?’ fronste Giskijn.

Ijsbrand vertelde wat de tweeling naar hem geroepen had, en zijn vader barstte zowat uit elkaar van woede.

‘Breng Gijsbert hier!’ bulderde hij. ‘Nu! Onmiddellijk! Ook al zit-ie te eten, of te schijten of voor mijn part te biechten, je brengt hem hier!’

‘En zijn broer, heer?’ vroeg een wapenknecht onder de indruk.

‘Broer? Wat nou, broer? Ik bedoel niet de jonge Gijsbert, idioot, maar zijn vader. Nu. Hier.’

Terwijl vader Gijsbert gehaald werd, kalmeerde ridder Giskijn. Maar hij werd niet minder kwaad. Op ijsskoude toon vroeg hij aan de boer: ‘Wat heb jij je zoons geleerd?’

‘N... niks,’ mompelde die. ‘Dat versje hebben ze niet van mij, heer, alle kinderen kennen het.’

‘O ja? Dan heb je ze het in elk geval niet áfgeleerd. Besef je wel wat dat versje zegt over mij? Over mijn vrouw?’

Vrouw Reinalda zat bleekjes zwijgend naast haar man en staarde naar de grond.

Gijsbert mompelde iets onverstaanbaars.

‘Van mijn land af,’ zei de ridder. ‘Vandaag nog. Met je hele gezin. Morgen wil ik je hier niet meer zien.’

‘Maar... maar het is november, heer! Er is geen boerenwerk voor mij, nergens! Hoe moeten wij dan eten?’

‘Kan mij niet schelen. Uit mijn ogen.’

Gijsbert vertrok in doodse stilte. Iedereen wist dat het de vraag was of hij en zijn gezin de lente nog zouden zien.

Ijsbrand begreep niet precies wat er gebeurd was, maar hij was trots en bang tegelijk. Bang voor zijn vader, die niet alleen de *macht* had om mensen tot een bijna zekere dood te veroordelen, maar het ook *deed*. Tegelijkertijd was hij trots dat die verwaarloosde vader zijn macht liet gelden om *hém* te beschermen. Zijn vader moest wel veel van hem houden – dacht hij toen. Het zou nog jaren duren voordat hij begreep dat het tegendeel het geval was.

Die avond vroeg Ijsbrand verwonderd aan zijn moeder wat er nou precies zo erg was aan het gedichtje van de tweeling – erg genoeg om een heel gezin de woeste winter in te sturen.

Vrouw Reinalda legde hem met horten en stoten uit wie de duivel was, en dat die niks met hem te maken had, maar dat de mensen dat dachten vanwege zijn vlek.

‘Welke vlek?’ vroeg de kleine Ijsbrand.

Zijn moeder haalde een spiegel en liet het hem zien.

Toen veranderde alles.

Ijsbrand wist nu eens en voor altijd dat hij anders was dan anderen.

En geen kind uit het dorp mocht meer met hem spelen. Alle ouders waren bang dat hun kind iets zou zeggen wat hen in de problemen zou brengen.

Maar morgen is dat allemaal voorbij, denkt Ijsbrand terwijl hij stilletjes overeind gaat zitten in zijn bed. Behoedzaam kijkt hij om zich heen.

Zijn bed staat – of eigenlijk staat het niet, het *ligt*, want het is niet meer dan een matras met wat dekens – in de grote zaal van het Huis te Lenth, waar ook de knechten en de meiden elke nacht hun strozakken neerleggen om te gaan slapen. Ijsbrand heeft geen strozak. Ijsbrands matras is gevuld met pluis van de lisdodde. Hij mag dan misschien niet bij zijn ouders op de kamer slapen, hij heeft wel het zachtste bed van de hele zaal. En dat is ook wat waard.

Maar morgen is het allemaal voorbij, denkt hij weer.

Het vuur in de grote haard is al bijna uit en het is niet bepaald warm in de zaal. Iedereen ligt diep weggedoken onder de dekens.

Niemand beweegt.

Geruisloos glipt Ijsbrand zijn bed uit.

Niemand reageert.

Hij sluipt naar de deur en probeert die te openen zonder gepiep.

Dat lukt niet. Hij had de scharnieren willen smeren met boter, maar dat is er niet van gekomen. Er waren de hele dag mensen in de zaal en als hij opeens boter op de scharnieren was gaan klodderen, zou er zeker iemand hebben gevraagd waarom. En wat had hij dan moeten zeggen?

Omdat ik wil vluchten?

Hij blijft heel stil staan, zoveel mogelijk in de schaduw, en wacht of er iemand wakker is geworden van het geluid van de deur. Het is haast niet te geloven, maar niemand is rechtop gaan zitten. Sommigen draaien en murmelen wat in hun slaap, dat is alles. Mooi. Tot nu toe gaat alles beter dan hij verwacht had.

Vlug maar stil gaat hij de trap op. Nu komt het moeilijkste gedeelte.

De toren van het Huis te Lenth wordt gelukkig nooit be-
waakt, in tegenstelling tot de grote poort. Het is dus het beste,
heeft Ijsbrand bedacht, om via de toren te ontsnappen.

En daar staat hij nu, in de kille nachtlucht, en hij kijkt uit
over het slapende land.

Voor de laatste keer.

Hij ziet de binnenplaats, die in feite niet meer is dan een
weide voor de poort van het kasteel. Ooit was die omsloten
door een houten muur. Hij wordt nog steeds 'binnenplaats' ge-
noemd, ook al is de muur al lang weggerot. En omgewaaid. En
nooit gerepareerd, bij gebrek aan vijanden.

Het is de plek waar Ijsbrand zijn zwaardlessen kreeg van de
oude Gelmar, de wapenmeester van zijn vader. Gelmar heeft
nog gevochten in de laatste kruistocht, en de kinderen van het
dorp zingen soms:

*Gelmar, als een reus zo groot,
die sloeg wel honderd Moren dood!*

Wat onzin is, want Gelmar is wel breed en gespierd, maar
niet buitengewoon lang, en bovendien heeft hij geen honderd
Moren doodgeslagen. Het waren er maar drie, heeft hij ooit aan
Ijsbrand verteld, en één van die drie was een goede vriend van
hem geweest.

Hij wilde nooit vertellen van het hoe of het wat. Hij zei al-
leen maar: 'De oorlog is geen pretje, knul.'

Na de val van Tripoli had Gelmar eieren voor zijn geld geko-
zen en een baantje gezocht in een gebied zonder al te veel
Moren of mamelukken of andere gevaarlijke lui. Hij is hier nu
al twintig jaar in dienst en hij heeft nog niet één keer echt hoe-
ven vechten, afgezien van een paar meningsverschillen in de
kroeg. Maar hij weet zijn weetje wel, en hij heeft Ijsbrand een
uitstekende opleiding gegeven.

Ijsbrand is dol op Gelmar. Gelmar is voor niemand bang

(heel anders dan Ijsbrands moeder), en je hoeft ook niet bang voor hem te zijn (heel anders dan Ijsbrands vader). En Gelmar is nooit echt onder de indruk geweest van Ijsbrands wijnvlek. Oefenen met Gelmar is het mooiste wat er is.

Maar vanaf morgen niet meer, denkt Ijsbrand nog eens. Voor het eerst maakt die gedachte hem droevig.

Achter de binnenplaats ligt de weg naar het dorp, en daarachter liggen de boerenvelden en het bos waar de heks woont.

Ijsbrand hijst zich op de kantelen. Hij leunt opzij. De toren is niet hoog, hij komt nauwelijks boven het dak van de donjon uit. Als Ijsbrand zijn armen uitstrekt, kan hij tussen de kantelen door de dakpannen raken. Daarbeneden, in de dakgoot, heeft hij gisteren een lang stuk touw verborgen.

Of nou ja, verborgen is een groot woord: hij heeft het gewoon van de toren laten vallen in de hoop dat het in de dakgoot terechtkwam. En daar ligt het nu.

En nu moet hij het er weer uit zien te krijgen.

Hij tast omlaag door het duister tot hij de bemoste dakpannen voelt. Mooi. Maar dakpannen zijn nog geen goot.

Ijsbrand had ingeschat dat hij de goot met zijn hand wel zou kunnen bereiken, maar die inschatting blijkt fout te zijn. Hij moet zich met zijn knieën tussen twee kantelen klemmen en met zijn hele lichaam naar buiten leunen om de dakgoot te bereiken en het touw te pakken te krijgen. Hij sluit zijn ogen en probeert niet te denken aan de twaalf meter die hem scheidt van de grond.

Ja! Daar heeft hij het touw te pakken! En het had ook geen minuut langer mogen duren; zijn benen trillen van inspanning.

Dan pas merkt hij dat hij zichzelf niet meer naar boven kan hijsen. Vrijwel zijn hele lichaamsgewicht hangt buiten de toren – dat kan hij niet optillen met alleen zijn knieën.

Zijn ogen worden groot en rond van schrik als hij zich dat realiseert. Hij ziet de dakgoot onder zich, en naast die dakgoot twaalf meter niks. En dan de grond.

Koortsachtig denkt hij na. Hij kan niet voor- of achteruit. Dat wil zeggen: hij *kan* niet achteruit en hij *wil* niet vooruit. Het zou natuurlijk wel kunnen, vooruit. Makkelijk zat. Gewoon loslaten en je bent twaalf meter verder voor je er erg in hebt. Maar dat is geen aanlokkelijk vooruitzicht.

Hij heeft maar één kans: hij moet, tijdens zijn val, proberen de dakgoot te grijpen. Dus haalt hij zo diep mogelijk adem, telt tot drie en laat zich vallen.

Zijn bovenlijf komt op het dak terecht, zijn benen in het lege. Wild spartelend wurmt hij zich naar boven. Twee, drie dakpannen komen los en vallen met doffe klappen op de grond in stukken.

Eindelijk lukt het hem zich in de goot te nestelen. Hij heeft overal blauwe plekken en schrammen en al zijn spieren doen pijn.

Hij gunt zichzelf een paar minuten om uit te rusten, en om zich af te vragen: waar ben ik aan begonnen? Is dit het wel waard? Ik kan toch ook gewoon doen wat me opgedragen wordt?

Hij zucht, maar zijn zucht komt naar buiten als een halve snik.

Dit is allemaal jouw schuld, Wulfhilde, denkt hij.

Even denkt hij terug aan de eerste keer dat hij haar zag, iets meer dan een jaar geleden.

Het was een warme dag in april geweest, en hij had met Gelmar de Vier Meesterhouwen staan oefenen op de binnenplaats, toen Robrecht op hem af was gekomen.

Robrecht was een lompe blonde boerenzoon van een jaar of

veertien. ‘Hé, Ijsbrand!’ riep hij met een valse grijns. ‘Ik heb je zusje gezien.’

‘Da’s dan knap,’ zei Ijsbrand koel. ‘Want ik heb geen zusje.’

‘Niet van heer Giskijn, nee,’ zei Robrecht zachtjes. ‘Maar dit is een dochter van je... andere vader.’ Fluisterend vervolgde hij: ‘Een dochter van de duivel.’

Ijsbrand zei niets, maar graaide zijn houten oefenzwaard van de grond.

Robrecht zocht wel vaker ruzie met Ijsbrand, en ze wisten allebei hoe de vlag erbij hing. Als het op de blote vuist ging, zou Robrecht het waarschijnlijk winnen. Hij was twee jaar ouder dan Ijsbrand, en een volle kop groter. Sterk genoeg om een volwassen varken op te tillen in de slachttijd. Daar stond tegenover dat Ijsbrand de laatste tijd heel wat lessen in worstelen had gehad van de oude Gelmar; er was dus een kansje dat hij zijn vijand zou kunnen verrassen. Maar hoe dan ook: Robrecht had nooit les gehad in zwaardvechten, dus tegen een zwaard maakte hij geen enkele kans. Zelfs niet tegen een zwaard van hout, want eikenhout kan hard aankomen.

Robrecht zette het op een lopen. Ijsbrand stormde achter hem aan, maar van Robrechts lange benen kon hij het niet winnen.

Hijgend kwam hij terug op de binnenplaats.

De oude Gelmar had het allemaal kalm aan staan kijken.

‘Was je van plan om die ongewapende boer te slaan met een stok?’ vroeg hij glimlachend. ‘Niet erg ridderlijk, Ijsbrand!’

‘Ik ben ook geen ridder.’

‘Nee, je bent de zoon van de duivel. Dat zei die knaap, toch? Dat zegt het hele dorp.’

Ijsbrand keek zijn leraar verrast aan. Hier hadden ze nooit eerder over gesproken. Hij knikte woordeloos.

‘En jij dacht: ik geef ze nog wat extra redenen om dat te den-

ken, door een domme boerenzoon een oog uit te slaan?’

‘Nee, ik... ik dacht niks...’

‘Inderdaad. Wil je dat ze dat op je grafsteen beitelen? *Hier ligt Ijsbrand, hij dacht niks?*’

Grinnikend schudde Ijsbrand van nee.

‘Groot gelijk. Ik heb eens een tempelier gekend die zich door drie fraaie dames in de val liet lokken. Ze sneden zijn keel open en roofden zijn geld. Geld van de tempeliers, niet van hemzelf. Op zijn steen staat: *Hier ligt Hendrik. Hij had geen verstand of eer. Nu heeft hij helemaal niets meer.* Ik stel me zo voor dat die arme ouwe Hendrik in de hemel door de andere tempeliers voortdurend gepest wordt. Ik wil maar zeggen: het is nooit te vroeg om te beginnen met nadenken, jongen. Dan duurt het ook wat langer voordat ze je grafsteen moeten gaan beitelen. Kom maar eens hier, dan leer ik je een slimmigheidje.’

Terwijl Ijsbrand zijn kap en zijn helm opzette, vroeg hij voorzichtig: ‘Meester Gelmar? Wat denkt u?’

‘Veel, jongen. Ik denk veel.’

‘Nee, maar ik bedoel over die... over mijn... over dat ik...’

‘Over dat jij de zoon van de duivel bent? Luister jongen: ik ken jou sinds je een mormeltje was. Van de duivel weet ik niet veel, maar ik heb in de oorlog veel slechtheid gezien. Echte wreedheid. En dat zie ik jou niet doen, dat soort dingen. Ik heb christenridders gezien die dichterbij de duivel stonden dan welke Moor ook. Ridders recht van lijf en leden, zonder vlekje of gebrek, die levende gevangenen de ingewanden uit het lijf scheurden. Hun onderarmen dropen van het bloed, tot aan de elleboog. De boeren hier, die weten niks. Die willen af en toe iemand kunnen haten, gewoon, omdat mensen nu eenmaal willen haten. En dat is dan pech voor de mensen met vlekjes, of lui zoals die heks in het bos. En nu opletten, want hier komt dat slimmigheidje.’

Het slimmigheidje was een ontwapening, die er gevaarlijk uitzag. Je moest het wapen van de tegenstander onder je eigen oksel klemmen en er je arm onderdoor draaien – het leek vooral een manier om jezelf op drie verschillende plekken te verwonden. Maar Gelmar bezwoer bij hoog en bij laag dat het schitterend werkte als je het vlug en handig deed. En vlug en handig was gewoon een kwestie van oefenen.

Dus dat deden ze nog twee uur lang.

Daarna was de training afgelopen, want het was tijd voor een andere les. Schrijven.

Terwijl Ijsbrand en Gelmar hun oefenkledij uittrokken – ze hadden wambuizen gedragen: dikke, gevoerde vesten die tot hun knieën reikten en die de ergste klappen opvingen – vroeg Ijsbrand: ‘Wat zei u nou, daarstraks? Woont er een heks in het bos?’

‘Sinds een tijdje. Klein meiske, ongeveer jouw leeftijd. Wist je dat nog niet?’

Nee, natuurlijk wist Ijsbrand dat nog niet.

Het hele dorp wist het, op vier personen na. En dat waren precies de vier die het hadden *moeten* weten. Augustinus de priester, heer Giskijn en zijn vrouw Reinalda, en Ijsbrand.

Het meisje had zich verstoppt in het bos, maar het woud van Lenth was niet zo heel groot en ze was al snel ontdekt. Door iemand uit het dorp, niemand wist wie. De meeste mensen hadden wel een vermoeden, maar ze zwegen erover. Het bos was van Giskijn, tenslotte, en de straffen op stropen waren niet mals. En wie anders dan een stroper zou het bos in gaan?

Niemand wilde de stroper verraden. Je wist nooit wanneer je zijn diensten nodig kon hebben.

Om vergelijkbare redenen lieten de mensen het heksje met rust.

Maar ik niet, dacht Ijsbrand. Ik ga dat kind opzoeken. Hek-

sen zijn van de duivel, dat weet iedereen. Van de duivel, net als ik.

Later die middag zadelde Ijsbrand zijn pony, een gemoedelijk bruin dier met een witte bles, dat Stoffer heette.

‘Als er iemand naar me vraagt, ben ik een eindje rijden,’ zei hij tegen de staljongen. ‘Als het echt heel erg dringend is, heeft meester Gelmar waarschijnlijk wel een idee waar ik heen ben.’ Hij zette Stoffer aan tot een rustige draf en verdween in de richting van het bos.

Het was een vriendelijke, warme middag. Hommels zoemden rond in de velden, net als een paar vroege bijen en vlinders. Vogels floten vrolijke noten. Hier en daar zaaiden boeren haver in; de velden met tarwe en gerst waren al groen.

Een boerin die hem langs zag komen, sloeg een kruisje toen ze dacht dat hij het niet zag. Hij zei er niets van. Hij had al zo vaak mensen een kruis zien slaan. Wennen zou het nooit, maar het had geen zin om over zoiets te zeuren. Je sloeg de mensen hun ideeën toch niet uit de kop.

Ijsbrand keek naar de lucht, op zoek naar de leeuwerik die hij hoorde zingen, in de gelukkige zekerheid dat leeuweriken geen kruisjes kunnen slaan. In ieder geval niet tijdens het vliegen.

Na een minuut of twintig was hij bij de bosrand. Toen pas besefte hij dat hij een fout had gemaakt: hij wist niet waar hij die heks ergens moest vinden. Het bos was te groot om in één middag helemaal uit te kammen. Even overwoog hij een eindje terug te rijden en het aan een boer te vragen. De boeren wisten ervan, had Gelmar gezegd. Maar die mogelijkheid verwierp hij meteen weer. Hij wist al precies wat ze zouden denken: Ijsbrand gaat bij de heks op bezoek, zie je wel dat hij het zoontje van de duivel is, soort zoekt soort.

Hij spoorde Stoffer nog een laatste keer aan en liet het dier

toen vrijelijk dwalen waar zijn hoeven hem heen wilden voeren.

Daar was Stoffer snel mee klaar. Hij ontdekte een open plek met mals jong gras, en vond dat een prima plekje om te blijven staan.

‘Mij best, luiwammes,’ glimlachte Ijsbrand en hij steeg af. ‘Dan laat ik je hier staan. Ik ga wel te voet verder. Jij gaat toch niet van de paden af, en op de paden moet ik niet wezen. Ik denk niet dat die heks haar hutje naast een pad gebouwd heeft.’

‘Daar heb je ongelijk in,’ zei een stem achter hem.

Ijsbrand schrok zo dat hij bijna op de grond viel – zijn linkervoet zat nog in de stijgbeugel. Hinkend en struikelend wurmde hij zijn voet los en draaide zich om.

Achter hem stond een meisje in een bruine wollen jurk, die eigenlijk te warm was voor dit weer en die vol zat met vlekken en vegen en scheuren. Ze had rood krullend haar, dat om haar hoofd leek te zweven als een wolk bij zonsondergang.

Gekrulde haren, gekrulde zinnen, dacht Ijsbrand, gekruld vanbuiten, gekruld vanbinnen.

Het meisje leek ongeveer een jaar jonger dan hij. Haar ogen waren groen, en haar gezicht zou mooi zijn geweest als haar neus niet scheef had gestaan. Bertrand, de hoefsmid van het Huis te Lenth, had ook zo’n neus. Kwam door een uit de hand gelopen gesprek met Gelmar, in de kroeg.

Het meisje glimlachte zonnig naar Ijsbrand en hij zag dat ze twee tanden miste: haar bovenste linkervoortand en de tand ernaast.

Kortom: ze zag eruit alsof ze ooit grondig in elkaar was geslagen.

‘Ben jij de heks?’ vroeg hij.

‘Dat ben ik,’ antwoordde ze, en ze vervolgde samenzwerderig: ‘En jij bent Ijsbrand Duivelszoon.’

Even stond Ijsbrand sprakeloos. Zo lomp had zelfs Robrecht het nooit tegen hem gezegd.

Ze keek erbij alsof ze een ingewikkeld raadsel had opgelost. Terwijl hij toch de meest herkenbare jongen was van hier tot aan de Rijn, met die vlek in zijn gezicht.

‘De boeren hebben je zeker verteld...’ begon hij somber, maar zij schudde van nee.

‘Daar heb ik geen boeren voor nodig. Ik wist al wie je was, lang voordat ik hier kwam, Ijsbrand. Want jij bent geen echte zoon van de duivel, maar ik ben *wel* een echte heks.’

En dat is maar al te waar, denkt Ijsbrand verbitterd terwijl hij, hurkend in zijn dakgoot, langzaam weer op adem komt. Als zij geen echte heks was, dan zat ik hier nu niet. Maar ik zit er wel, en ik kan hier moeilijk mijn hele leven blijven.

Langzaam krijgt hij, met zijn adem, ook zijn wilskracht terug. Natuurlijk blijft hij hier niet. Natuurlijk gaat hij weg.

Hij maakt een grote schuiflus in zijn touw en probeert die om een van de kantelen te mikken. Dat lukt, al heeft hij er minstens vijftien pogingen voor nodig. Hij slaat het touw eenmaal om zijn lichaam en zet zijn voeten tegen de toren.

En daar hangt hij. Het touw snoert zijn borstkas dicht zodat hij nauwelijks adem krijgt, en hij beseft dat hij het beter niet om zich heen had kunnen wikkelen voordat hij eraan ging hangen.

Onhandig laat hij het touw een beetje vieren: met zijn ene hand houdt hij het touw boven zich vast, en met de andere prutst hij de lus om zijn borst wat losser. Het kost hem behoorlijk wat spierkracht, maar hij slaagt erin zijn voeten een stapje lager te zetten. En nog een stapje, en nog een... Hij vloekt. Het ruwe touw doet pijn aan zijn handen. Bovendien worden zijn handen nat en glibberig van het zweet; het wordt steeds moei-

lijker om grip op het touw te houden. Met steeds grotere stappen daalt hij de muur af, totdat het onvermijdelijke moment komt: hij mist een stap. Hij klapt met zijn lijf tegen de bakstenen; zijn hoofd kan hij nog net op tijd wegdraaien.

De klap slaat het beetje adem dat hij nog heeft uit zijn longen en het touw schiet uit zijn handen. Nu blijkt het toch een voordeel dat hij zichzelf zo ongelukkig in het touw heeft gewikkeld. Hij valt naar beneden, dat wel, maar zijn snelheid wordt gebroken en hij slaagt erin het touw weer vast te grijpen.

Daar hangt hij dan, aan zijn uitgestrekte armen die aanvoelen alsof ze bijna uit zijn schouders getrokken worden. Zijn voeten bungelen in het lege.

Hij kijkt naar beneden. De laatste meters zal hij moeten springen, want daar houdt zijn touw op. Twee meter, misschien drie. Dat is te doen. Maar hij is nog niet bij het einde van het touw. Hij hangt nu nog zo'n zeven meter boven de grond. En zeven meter is *niet* te doen.

Hij probeert zijn voeten weer tegen de toren te zetten. Dat lukt hem pas nadat hij bijna een kwart uur heen en weer heeft geschommeld.

Als zijn voeten eenmaal weer stevig tegen de toren staan, durft hij één hand los te laten om het touw achter zich langs te slingeren en het onder zijn oksels te nemen. Nu kan hij verder afdalen, maar met iets meer beheersing dan daarnet.

Hij houdt het touw zo stevig vast dat zijn handen ervan bloeden. Alles doet pijn. Zijn handen, zijn armen en benen, zijn rug, zijn borst – zelfs ademen doet pijn. Hij wil nog maar één ding: loslaten en vallen. Hij kan zich niet herinneren dat hij ooit eerder iets zo graag gewild heeft. Maar hij houdt vast. Met voorzichtige, kleine stapjes laat hij zich naar beneden zakken.

De laatste drie meter is het vallen geblazen. Na een kort

schietgebedje laat Ijsbrand het touw los. Hij komt neer op zijn voeten, zakt door zijn knieën en rolt om.

Heel voorzichtig probeert hij op te staan. Een pijnscheut in zijn enkel doet hem op zijn tanden bijten, maar hij blijft op de been.

Even staat hij bij te komen, met zijn voorhoofd tegen de koude, ruwe bakstenen van de toren.

Op dat moment zegt een stem uit het duister: 'Je had ook gewoon de deur kunnen nemen.'